

СИМВОЛІЧНА МОВА І СИМВОЛІЧНЕ ЖИТТЯ: ПОГЛЯД НЕЙРОБІОЛОГА ТА ЮНГІАНСЬКОГО КОНСУЛЬТАНТА

Ткач Р.М.,

*к. психол.н., доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
директор Київського юнгіанського інституту,
e-mail: razidatkach@gmail.com*

Юнгіанське консультування – це сучасний вектор надання психологічної допомоги людині в організації її індивідуального розвитку. Метою юнгіанського консультування є допомога клієнтові в усвідомленні проблеми і пошуку шляхів її вирішення через дослідження внутрішніх процесів, встановленні динамічного зв'язку між свідомою та несвідомою частинами психіки і кращого розуміння себе. Завдання психолога полягає в тому, щоб допомогти клієнтові: а) «розговорити» симптом і дати йому символічне вираження; б) зрозуміти причину виникнення симптому; в) вирішити, що далі робити з цим симптомом [1]. Отже, як бачимо, мета та завдання юнгіанського консультування передбачають розуміння символічного життя особистості та символічної мови людської психіки.

Слід зазначити, що в останні роки символічна і метафорична мова стала об'єктом уваги не тільки засновників різних напрямів психології (З. Фройд, К. Юнг, Ф. Перлз, М. Еріксон, Н. Пезешкіан та ін.) [2-6], але і провідних вчених світу в галузі розуміння нейробіології символів. Наприклад, Р. Сапольські, професор біології і неврології Стенфордського університету, заявляє, що символи слугують в якості заміни, що спрощує щось складне. Так, прапор країни чи родовий герб представляє історію і цінності країни чи відповідно рід. На думку вченого, символічна мова привнесла величезну еволюційну перевагу. Ми отримали здібності представляти емоції з минулого і передчувати емоції з майбутнього, що ніяк не пов'язано з самими емоціями. Ми придумали театр, естетичну символіку і створили Бога як найвищий символ контролю та оцінювання життя людини [7].

Р. Сапольські вказує, що думати символами – це надзвичайно важлива унікальність людини і що символи мають величезну владу над людьми. За їх допомогою ми проживаємо сильні емоції, «ми вбиваємо заради символів і вмираємо за них». В статті дослідник наводить результати експерименту, коли за допомогою сканера мозку вдалося виявити, що передня поясна кора в процесі еволюції мозку людини стала «майданчиком» для створення контексту болі як основи для співчуття. Але тільки у людини, на відміну від інших приматів ця частина лобної кори активується при баченні певних символів, що були збережені, наприклад, на фото, в кіно або пам'ятниках, що викликають у неї відчуття болю.

Інша частина лобової кори, так званий острівець активізується не лише при смаковій відразі, але і моральній відразі. Так, біль в животі і нудота, пов'язана з поганими новинами або з усвідомленням свого аморального вчинку – це не лише

заклик острівця очистити себе від токсичних продуктів харчування – він просить наш шлунок очистити реальність від цього кошмарного випадку. Причому, біологи відстежили, що якщо попросити людину поміркувати над своїми моральними недоліками, то вона, як правило, після цього йде мити руки. А якщо в той самий час, коли вона копалася в своїй аморальності, її ставлять в положення, в якому вона може відповісти на чийсь заклик про допомогу, то людина, швидше за все, прийде на допомогу. Допомога іншому в цьому випадку – символічний спосіб змити свої гріхи.

Однією з ключових ідей аналітичної психології К. Юнга є ідея, що людина в процесі самореалізації (у юнгівських термінах – індивідуації) свідомо виявляє і встановлює стосунки з несвідомим психічним змістом. Проте процес встановлення стосунків між свідомістю і несвідомим не такий простий, оскільки вони розмовляють різними мовами. Свідоме говорить на мові конкретного знання, а несвідоме на мові абсолютного розуміння. Свідоме використовує слова, а несвідоме – образи і символи. Щоб увійти до ситуації розуміння людина повинна опанувати символічну мову несвідомого і навчитися розшифровувати її для свідомості.

Розуміння символічної мови людини має первинне значення в роботі аналітичних психологів. К. Юнг в роботі «Символічне життя» писав: «Лише символічне життя може виразити потребу душі – смію стверджувати, щоденну потребу душі. <...> Символічне життя – це наповнене життя, в якому немає місця неврозу» [8, С.305-306)].

У зв'язку з чим, авторів публікації хотілося б зробити акцент на наступному: якщо людина живе символічним життям, то у неї є сенс життя, а значить немає неврозу; надавати психологічну допомогу людині потрібно в тій системі, в яку вона вірить; символічне життя складається з догми (віра), ритуалу і місця для здійснення ритуалу. У практиці надання психологічної допомоги це означає: 1) навчитися визнавати і відображати символічний вміст переживань клієнта, 2) розмовляти з клієнтом на його символічній мові, 3) привнести в консультативні зустрічі всі елементи символічного життя.

У практиці аналітичних психологів відображення вмісту символічної мови клієнта є одночасно методом, технікою, принципом і навиком роботи. З метою розвитку даного навичку в курсі навчання в Київському юнгіанському інституті передбачені спеціальні заняття, які сприяють розвитку символічного мислення майбутніх юнгіанських консультантів.

Список використаних джерел:

1. Ткач Р. М. Терапевтична метафора як метод юнгіанського консультування / Правничий вісник Університету «КРОК». – К.: Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – Вип. 27. – 2017. – С. 138–143.
2. Фрейд З. Психология бессознательного : сб. произведений / З. Фрейд. – М. : Просвещение, 1990. – 448 с.
3. Юнг К. Г. Человек и его символы / К. Г. Юнг. – М. : Медков С. Б., 2013. – 352 с., ил.
4. Перлз Ф. Практикум по гештальт-терапии / Ф. Перлз. – М. : Институт Психотерапии, 2001. – 240 с.
5. Эриксон М. Г., Росси Э. Л. Человек из февраля. Гипнотерапия и развитие самосознания личности / М. Г. Эриксон. – М. : Класс, 2001. – 256 с.

6. Пезешкиан Н. Торговец и попугай: Восточные истории и психотерапия, иллюстрированные примерами из психотерапевтической практики для воспитания и психологической самопомощи / Н. Пезешкиан; [пер. с нем.]. – М. : Прогресс, 1992. – 237 с.
7. Эволюция и метафорический язык: Роберт Сапольский о нашей способности думать символами [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://monocler.ru/mozg-i-metaforyi>
8. Юнг К. Г. Символическая жизнь / К. Г. Юнг. – М. : Когито-Центр, 2013. – 326 с.